

SCY:n epävirallisen paimennustaipumuskokeen kulku

Teksti: Jorma Lahti

Kokeen kulkua on sikäli hankala kuvata, että se on juuri sellainen kuin millaiseksi kukin rodun yksilö koetilanteestaan taipumustensa ohjaamana tekee. Taipumuskokeen arvosteluohjeen ja tämän lyhyen selvityksen lukemalla saa jokainen alustavan mielikuvan siitä, kuinka koiran tulisi lautumella toimia, osoittaakseen hyvää paimennustaipumusta. Tyypillisesti arvostelutilanteessa jokaiselle koiralle varataan aikaa 15 minuuttia, mutta käytännössä tuomari määrää kokonaisajan sen mukaan, että hän saa selville osoittaako koira taipumusta vai ei. Aika siis vaihtelee tapauskohtaisesti ja edetään kunkin koiran mukaan. Kokeen päätteeksi tuomari antaa suullisen arvion ohjaajalle koiran osoittamasta taipumuksesta ja yhteistyöstä. Koetoimitsija luovuttaa paimennustaipumuskoepöytäkirjan kopion ohjaajalle.

Koe suoritetaan n. 30 m pyöröhäkissä. Ohjaaja pyrkii kuljettamaan lammaslaumaa, koiran avustuksella, hyödyntäen koko pyöröhäkin aluetta. Tuomari seuraa koiran työskentelyä, kuten: uskaltaako koira lähestyä lampaita, pitääkö koira lampaat hallinnassa, lähteekö koira kiertämään lauman taakse, hakeeko koira tasapainoa, palauttaako koira erkaantuneet lampaat takaisin laumaan, kuunteleeko koira ohjausta ja onko koira yhteistyökykyinen. Myös paimennuksen pitkäkestoisuus on merkittävää. Tekeekö koira keskeytymättömästi töitä vai vain hetkittäin tai lopahtaako homma ensimmäisen minuutin jälkeen. Koiran lampaille osoittama auktoriteetti (voima) määrää mm. sen kunnioittavatko paimennettavat koira ja lähtevätkö lampaat liikkeelle, ja irtoavatko ne aidasta vai jäävätkö paikalleen syömään heinää. Lampaiden tulee nähdä koirassa sen historiallisen suden, eli riittävän vahvan uhkan, ei missään nimessä toista lammasta. Hyvän auktoriteetin omaava koira tekee töitä jo pelkällä läsnäolollaan.

Minkäänlaista ylimääräistä häiriötä tai pakotteita ei koetilanteisiin keinotekoisesti luoda. Kyse on puhtaasti siitä, kuinka koira paimennettaviensa kanssa toimii. Koe on pyritty suunnittelemaan myös niin, että arvosteltavat kolme osiota (kiinnostus, taipumus hallita lampaita ja henkinen kestävyys) keskittyvät puhtaasti taipumukseen arviointiin ja neljäs osio (yhteistyökyky) koiran ja ohjaajan väliseen työskentelyyn.

Kokeen osa-alueet

Kokeen kulku on kaikkien osa-alueiden summa ja perustuu puhtaasti siihen, kuinka koira toimii paimennettavia kohtaan ja osaa käyttää aluetta hyväkseen, eli liikuttaa paimennettaviaan. Arvosteluskaala on kussakin neljässä osiossa välillä 0–5. Taipumuskokeen kannalta ideaali tulos kulkee numero 3:n kohdalla ja kuvastaa keskiverto hyvää paimennustaipumusta omaavaa collieta. Mikäli jokin osio on heikompi, pienenee osiokohtainen arvosana ja taas vahvempana esiintyvä paimennustaipumus korottaa numeerista arvosanaa. Nuori koira saattaa osoittaa hyvinkin vahvaa kiinnostusta paimennettaviin, mutta hallinta sekä henkinen kestävyys ei vielä riitä ja ne näkyvät kokeen loppuarvostelussa puutteina. Taipumuskoee on kokonaisuus ja mittaa koira usealta eri kantilta.

1. Kiinnostus osio:

Taipumuskokeessa on erittäin merkittävässä osassa se, onko koira ylipäättään kiinnostunut paimennettavista, eli lampaista. Mikäli kiinnostusta eikä työskentelymotivaatiota lampaille ole, ei päästä testaamaan myöskään taipumusta hallita lampaita tai henkistä kestävyyttä. Lampaat itsessään saattavat olla useammalle koirayksilölle jo se riittävän kova häiriö, jopa pelote.

→ Vahvaa paimennustaipumusta osoittava koira on kiinnostunut paimennettavistaan koko taipumuskokeen keston ajan.

2. Taipumus hallita osio:

Tämä osio kuvastaa nimensä mukaan sen mitä koira tekee paimennettaviensa kanssa. Lähteekö aktiivisesti hallitsemaan lampaista, eli koirassa riittää auktoriteettia ja rohkeutta kohdata useamman lampaan lauma ja saada se oma-aloitteisesti liikkeelle, eli tehdä rodunomaista taipumuksen mukaista hallintaa useamman lampaan laumalle. Kuvastaa myös koiran uskallusta ja rohkeutta irtautua työskentelemään kauemmaksi ohjaajan välittömästä läheisyydestä. Kuinka koira sitten hallinnan tekee? Siististi paimennettavia kunnioittaen ja laumaa koossa pitäen vai räjäytellen päämäärättömästi laumaa erilleen. Palauttaako koira erkaantuneen lampaan takaisin laumaan ja ohjaajalle vaiko ei.

→ Paimennustaipumusta osoittava koira pitää lauman kasassa, kuljettaa lampaista ja palauttaa laumasta irtautuneen lampaan takaisin laumaan ohjaajan läheisyyteen.

3. Henkinen kestävyys osio:

Tässä osiossa mitataan koiran henkinen kapasiteetti. Kestääkö koira ohjaajan taholta tulleita kieltoja taikka tiukempaa ohjausta, vai onko sitä mieltä ensimmäisestä vastoinkäymisestä, että pidä sinä emäntä/isäntä lampaasi. Tämä osio on ehkä se haastavin, koska ilman riittävää kiinnostusta ja riittävää taipumusta hallita paimennettavia ei myöskään koira osoita sellaista henkistä kapasiteettia, jonka mukaan tuomari voisi koira arvoilla. Koira ei osoita riittävää taipumusta, jos antaa vastoinkäymisten vaikuttaa liikaa työskentelyynsä. Koira voi tarvita mahdollisesti lisää sytyttelyä lampailla. Häiriönä tai pakotteena voi olla siis pelkästään ohjaajan yksiselitteinen kieltäminen, kulkuväylän estäminen paimensauvalla, metalliaidan kolahdus tai ohjaajan puuttuminen liian rajuun työskentelyyn. Puhumattakaan paimensauvalla maahan isku kesken kaiken koiran eteen, kun koira on ryhtymässä johonkin ei sallittuun. Nuorilla uroksilla häiriönä ilmenevät myös muiden urosten merkkailut ja juoksuiset nartut.

→ Hyvä paimennustaipumusta vahvasti osoittava koira ei päästä paimennettaviaan silmistään ja jatkaa yhtäjaksoista työskentelyä vastoinkäymisistä ja häiriöistä välittämättä, vaikkapa juoksuisesta nartusta.

4. Yhteistyö osio:

Tämä osio mittaa koiran ja ohjaajan välistä yhteistyötä. Muistettavaa kuitenkin on, että taipumuskokeessa on ensisijaisena tavoitteena mitata koiran luontaista rodunomaista taipumusta lampailla ja vasta toisena sitä, kuinka koira työskentelee ohjaajan kanssa.

→ Erotetaan arvostelussa koiran luontainen toiminta ja opittu sekä ympäristön muokkaama. Yhteistyö osio ei täten vaikuta taipumuskokeen loppuarvosteluun, mutta antaa arvokasta tietoa koirakon työskentelystä kokonaisuutena.

Eläinsuojelu

Paimennuksen harjoittelu tulee suorittaa vain kokeneen koirapaimennukseen erikoistuneen lampurin luona ja hänen ohjauksessaan, sekä hänen koiratuilla (=koiiriin totuneilla) lampailla. Naapurin tai kaverin koiiriin tottumattomilla lampailla harjoittelu ei ole hyväksyttävää. Paimentamisen tulee tapahtua aina paimennettavien ehdoilla ja ei toivottuun käyttäytymiseen tule olla myös nopeita keinoja puuttua. Koiran kytkeminen liinaan ja paimensauva edesauttavat puuttumista, jos tarvetta siihen ilmenee. Aggressiivisesti paimennettavia kohtaan käyttäytyvä koira tulee poistaa välittömästi laitumelta.

Tässä oli lyhyt selostus SCY epävirallisen paimennustaipumuskokeen sisällöstä ja toivottavasti tieto tuo hieman enemmän kuvaa taipumuskokeen kulusta ja mitä sillä haetaan. Laitumen äärellä palaset loksahtaisivat yleensä kaikkein parhaiten kohdilleen, myös tämän asian suhteen, niin koirilla kuin meillä ihmisilläkin.

Paimennusterveisin,

SCY Paimennustoimikunta